

Absolute competentie/vordering met betrekking tot weduwnaarspensioen betrekkelijk tot arbeidsovereenkomst.

Rb. Middelburg 19-07-1995, 765/94, m.nt. mr. W.P.M. Thijssen

Instantie	Rechtbank Middelburg
Datum	19 juli 1995
Zaaknummer	765/94
Noot	mr. W.P.M. Thijssen
Vakgebied(en)	Verzekeringsrecht / Pensioenrecht

Essentie

Absolute competentie/vordering met betrekking tot weduwnaarspensioen betrekkelijk tot arbeidsovereenkomst.

Samenvatting

Kantonrechter bevoegd om kennis te nemen van een vordering tot betaling van weduwnaarspensioen ingesteld door weduwnaar van overleden werkneemster omdat pensioenregelingen als secundaire arbeidsvoorwaarden onderdeel uitmaken van een arbeidsovereenkomst.

Uitspraak

UITSPRAAK

Roelof Maria Emily Cyril Fermont,
wonende te Terneuzen,
appellant,
procureur: mr C.H. Brinkman
tegen

de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Fermont Assurantiën BV,
gevestigd te Terneuzen,
geïntimeerde,
procureur: mr N.H. van Everdingen

1. Het verloop van de procedure

1.1. Voor het verloop in eerste aanleg verwijst de rechtbank naar de door de kantonrechter te Terneuzen in deze zaak tussen appellant als eiser en geïntimeerde als gedaagde gewezen vonnissen, een tussenvonnis van 6 juli 1994 en een eindvonnis van 5 oktober 1994.

1.2. Van het laatste vonnis is appellant bij dagvaarding van 16 november 1994 in hoger beroep gekomen. Bij daarop gevolgde memorie (door hem aangeduid als conclusie van eis in hoger beroep) met produkties heeft appellant drie grieven ontwikkeld en de rechtbank verzocht bij vonnis, voor zover mogelijk uitvoerbaar bij voorraad:

1. het vonnis van de kantonrechter Terneuzen te vernietigen;
2. voor recht te verklaren dat appellant recht heeft op een weduwnaarspensioen;
3. geïntimeerde te veroordelen weduwnaarspensioen te betalen aan appellant vanaf de datum van het overlijden van zijn echtgenote, op dezelfde wijze en grondslagen berekend als het weduwenpensioen, te vermeerderen met de wettelijke rente vanaf deze datum tot aan de dag der algehele voldoening;
4. met veroordeling van geïntimeerde in de kosten van de procedure in beide instanties.

1.3. Bij memorie van antwoord heeft geïntimeerde zich gerefereerd aan het oordeel van de rechtbank met betrekking tot de in de eerste twee grieven behandelde procedurele aspecten, de derde grief bestreden en geconcludeerd het vonnis waarvan beroep, zij het op andere gronden dan in de beslissing van de kantonrechter, te bevestigen, met veroordeling van appellant in de kosten van beide instanties.

1.4. Tenslotte heeft appellant een nadere akte genomen en geïntimeerde een antwoord-na-dere akte.

2. De beoordeling van de eerste twee grieven

2.1. Bij de kantonrechter heeft appellant als eiser gelijke vorderingen ingesteld als thans in appel (onder 2 en 3; zie hiervoor onder 1.2). Daartoe heeft appellant — kort gezegd — gesteld dat geïntimeerde hem een weduwnaarspensioen verschuldigd is (op de voet als door hem berekend), omdat hij weduwnaar is van zijn op 29 mei 1991 overleden echtgenote, die sedert 1 januari 1976 en tot haar dood in loondienst van geïntimeerde heeft deelgenomen in haar pensioenregeling, zulks terwijl de destijds door zijn echtgenote gemaakte keuze voor een pensioenregeling met een pensioenleeftijd van 60 jaar en zonder weduwnaarspensioen vanaf 17 mei 1990 nietig is wegens strijd met art. 119 van het EEG-Verdrag.

2.2. Beide partijen zijn er — tot aan het tussenvonnis van de kantonrechter impliciet en daarna met zoveel woorden — van uitgegaan dat de kantonrechter (absoluut) bevoegd was om van het gevorderde kennis te nemen omdat dit 'betrekkelijk tot een arbeidsovereenkomst' is in de zin van art. 39 aanhef en onder 2° R.O.

2.3. Niettemin heeft de kantonrechter in het bestreden eindvonnis het volgende overwogen en beslist:

1. Voor de bevoegdheid van de kantonrechter is beslissend (in zoverre was de in het tussenvonnis opgeworpen vraag niet zuiver geformuleerd) de grondslag van de vorderingen die door eiser zijn ingesteld. Nu eiser stelt dat er sprake is van een arbeidsgeschil, is de kantonrechter bevoegd.
2. Aan de toewijsbaarheid van de vorderingen zou in de weg staan (dat was de gedachte achter de vraag in het tussenvonnis hetgeen partijen zoals blijkt uit hun akten hebben begrepen), dat de vorderingen niet betrekkelijk zijn tot een arbeidsovereenkomst in de zin van art. 39 lid 2 R.O.

De kantonrechter is van oordeel dat de vorderingen van eiser niet betrekkelijk tot een arbeidsovereenkomst zijn, omdat er geen arbeidsovereenkomst heeft bestaan of bestaat tussen partijen en omdat eiser zijn aanspraken niet kan ontlenen aan een der bepalingen omtrent de

arbeidsovereenkomst als bedoeld in de 7e Titel A van boek 7A BW.

De vorderingen van eiser betreffen immers weduwnaarspensioen-aanspraken tengevolge van een (nietige) keuze, te weten voor een weduwentpensioen zonder weduwnaarspensioen, die zijn overleden echtgenote in loondienst bij gedaagde heeft gemaakt.

Na het overlijden van zijn echtgenote, worden dat geen aanspraken die wel betrekkelijk tot een arbeidsovereenkomst zijn.

De uitspraak van het Hof Den Haag (25 juni 1975, NJ 1976, nr. 236) geeft de kantonrechter geen aanleiding anders te oordelen. In die zaak heeft het Hof beslist dat een natuurlijke verbintenis tot betaling van weduwentpensioen moet worden aangenomen ten opzichte van de weduwe van de gewezen werknemer, welke verbintenis in een rechtens afdwingbare verbintenis (van de weduwe) is omgezet.

Aan het voorgaande doet niet af dat het Hof van Justitie EG een overlevingspensioen onder de werkingssfeer van art. 119 EEG-Verdrag heeft gebracht en zowel het Hof als de kantonrechter te Utrecht in de Ten Oever-zaak de nabestaande van mevrouw Ten Oever als partij hebben geaccepteerd. Ten aanzien van de beslissing van het Hof geldt dat slechts de uitleg van het EEG-Verdrag aan de orde was en ten aanzien van de beslissing van de kantonrechter te Utrecht geldt dat zij kennelijk tot een andere uitleg is gekomen van art. 39, lid 2, R.O.

3. De slotsom is dat de vorderingen zullen worden afgewezen en dat de proceskosten zullen worden verrekend, nu beide partijen in wezen in het ongelijk worden gesteld.

De beslissing

De kantonrechter:

— wijst de vorderingen af;

— verrekent de proceskosten in die zin, dat iedere partij de eigen kosten draagt.

2.4. Terecht heeft appellant zich in zijn beide eerste grieven gekeerd tegen deze (motivering van de) beslissing van de kantonrechter.

2.5. Die beslissing — een afwijzing van de vorderingen, waarbij echter op het geschil van partijen niet is ingegaan — moet worden aangemerkt als het niet-ontvankelijk verklaren van toen eiser in zijn vorderingen (zij het op gronden die, indien juist, hadden moeten leiden — ter voorkoming van het verlies van één feitelijke instantie — tot de beslissing dat de kantonrechter onbevoegd was om van het gevorderde kennis te nemen met verwijzing van de zaak naar de wel bevoegde rechter op de voet van het bepaalde in art. 157a Rv.).

2.6. Ten onrechte heeft de kantonrechter geoordeeld dat de bedoelde vorderingen niet betrekkelijk zijn tot een arbeidsovereenkomst. Dat zijn die vorderingen namelijk wel, betrekkelijk als zij (ook) zijn tot de secundaire arbeidsvoorwaarden, te weten de pensioenvoorwaarden, (mede) waaronder de overleden echtgenote van appellant in loondienst van geïntimeerde werkzaam is geweest.

2.7. Het bestreden eindvonnis van de kantonrechter kan dan ook niet in stand blijven. De kantonrechter is bevoegd om van het gevorderde kennis te nemen en hij dient dit alsnog te doen. Daartoe zal de zaak in de stand waarin zij zich bevindt na de vernietiging van het bestreden vonnis, uitgelegd zoals onder 2.5 weergegeven, naar de kantonrechter terug worden verwezen.

2.8. Op het verder over en weer gestelde behoeft in dit stadium niet te worden ingegaan.

2.9. Nu niet kan worden gezegd dat een van partijen in hoger beroep in het ongelijk is gesteld, ziet de rechtbank termen om te beslissen dat in deze instantie elke partij de eigen proceskosten draagt.

3. De beslissing in hoger beroep

De rechtbank:

- vernietigt het bestreden vonnis;
- verwijst de zaak terug naar de kantonrechter te Terneuzen om haar in de stand waarin zij zich thans bevindt verder af te doen;
- bepaalt dat elke partij de eigen proceskosten draagt.

Noot

Auteur: mr. W.P.M. Thijssen

1. In deze zaak is meer duidelijkheid gegeven over de absolute competentie in procedures over gelijke behandeling van mannen en vrouwen in aanvullende pensioenregelingen. De absolute competentie van de Kantonrechter is geregeld in art. 38 tot en met 42 van de wet op de Rechterlijke Organisatie (RO). Van belang in verband met pensioen is art. 39, aanhef en onder 2 RO waarin is bepaald dat de Kantonrechter bevoegd is om kennis te nemen van rechtsvorderingen die zijn gebaseerd op een arbeidsovereenkomst, een CAO of algemeen verbindend verklaarde bepalingen van een CAO. De Rechtbank is bevoegd wanneer de Kantonrechter niet bevoegd is (art. 53 RO).
2. Het ging in deze zaak om een weduwnaar die de toekenning van weduwnaarspensioen vorderde van de vroegere werkgever van zijn overleden echtgenote. Zij was op 1 januari 1976 bij haar werkgever in dienst getreden. De overleden echtgenote nam ten tijde van haar overlijden op 29 mei 1991 deel in een pensioenregeling die aan haar op grond van een door haar gemaakte *keuze* aanspraak op een ouderdomspensioen gaf dat zou zijn ingegaan wanneer zij de 60-jarige leeftijd zou hebben bereikt. De keuze hield ondermeer in dat aan haar geen aanspraak op weduwnaarspensioen werd toegekend. Ik neem aan dat voor mannelijke werknemers een pensioenregeling gold waaraan recht op weduwenpensioen werd ontleend.
3. De Kantonrechter wees de vordering af. Hij voerde daartoe in de *eerste* plaats aan dat tussen de weduwnaar van de overleden werkneemster en haar werkgever geen arbeidsovereenkomst had bestaan, zodat hij niet bevoegd was om van de vordering kennis te nemen. Hij voerde in de *tweede* plaats aan dat de vordering rechtstreeks op art. 119 EG verdrag was gebaseerd, en niet op een bepaling met betrekking tot een arbeidsovereenkomst zoals die in titel 7 van boek 7A BW zijn opgenomen.
4. Wanneer een rechter van oordeel is dat hij absoluut onbevoegd is om van een vordering kennis te nemen, dient hij zich op grond van art. 156 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv), óók wanneer door de gedaagde geen beroep op onbevoegdheid wordt gedaan, niet-ontvankelijk te verklaren. Hij dient de zaak naar de bevoegde rechter te verwijzen (art. 157a lid 1 Rv). De Kantonrechter wees de vordering af. In de praktijk wordt onder het afwijzen van een vordering zowel een dergelijke niet-ontvankelijkheidsverklaring als het ontzeggen van een vordering begrepen (Hugenholtz/Heemskerck, Hoofdlijnen van Nederlands Burgerlijk Procesrecht, Lemma, 1991, blz. 104). Curieus is dat de Kantonrechter de zaak niet naar de zijns inziens bevoegde Rechtbank verwees met inachtneming van het bepaalde in art. 157a, lid 1 Rv. De Rechtbank merkt in O. 2.5 terecht op dat de Kantonrechter de zaak had moeten verwijzen.
5. De 'afwijzing' van de vordering door de Kantonrechter was gebaseerd op het hiervoor voorzover relevant weergegeven art. 39 RO. De Rechtbank stelde dat de Kantonrechter wél bevoegd was om van de vordering tot de toekenning van weduwnaarspensioen door de weduwnaar van een overleden werkneemster kennis te nemen. De Rechtbank voerde daartoe aan dat pensioen als secundaire

arbeidsvoorwaarde wél betrekking heeft op de arbeidsovereenkomst waaraan het (subjectieve) pensioenrecht uiteindelijk wordt ontleend. De Rechtbank had daarbij kunnen verwijzen naar HR 27 juni 1947, NJ 1948, 97 waarin werd beslist dat een pensioenvordering betrekking heeft op een arbeidsovereenkomst.

Ik plaats een korte opmerking bij elk van de argumenten die de Kantonrechter aan de 'afwijzing' van de vordering ten grondslag legde. Bij het *eerste* argument merk ik op dat zou kunnen worden gesteld dat weduwnaarspensioen in het algemeen aan een derdenbeding wordt ontleend. Daarbij fungeert de werkneemster als stipulator, haar werkgever als promissor en de echtgenoot als derde. Onder het huidige recht zou de weduwnaar door de aanvaarding van het recht op weduwnaarspensioen partij zijn geworden bij de (arbeids)overeenkomst waarin het derdenbeding is opgenomen (art. 6:254, lid 1 BW). Daarmee is een sterk argument gegeven voor de bevoegdheid van de Kantonrechter. In het berechte geval was echter het oud-BW van toepassing, omdat het overlijden vóór 1 januari 1992 plaats had (art. 193 Overgangswet NBW). In dat geval kan worden betwijfeld of de weduwnaar na aanvaarding van het weduwnaarspensioen partij werd bij de arbeidsovereenkomst die zijn (overleden) echtgenote was aangegaan (Parl. Ges. Boek 6, blz. 960-961).

Bij het *tweede* argument merk ik op dat art. 39 RO niet de beperking inhoudt dat de Kantonrechter slechts bevoegd is om van rechtsvorderingen met betrekking tot een arbeidsovereenkomst kennis te nemen wanneer als rechtsgrond voor zo een vordering een beroep wordt gedaan op een bepaling uit het algemene arbeidsovereenkomstenrecht van (thans) titel 7 van boek 7A BW. In dit verband verwijs ik naar HR 7 december 1956, NJ 1958, 445 waarin de Hoge Raad besliste dat voor de bevoegdheid van de Kantonrechter niet de werkelijke aard van een rechtsverhouding beslissend is, maar de rechtsgrond die eiser aan zijn rechtsvordering ten grondslag legt. De consequentie van het standpunt van de Kantonrechter zou bijvoorbeeld zijn dat een vordering van een werknemer tegen zijn werkgever die op de algemene redelijkheid en billijkheid (niet op art. 7A:1638z BW maar op art. 6:2 BW/) is gebaseerd, bij de Rechtbank zou moeten worden ingesteld! Ik constateer dat de Rechtbank de zaak terecht heeft terugverwezen naar de Kantonrechter.

6. Wat de pensioeninhoudelijke kant van de zaak betreft waag ik mij aan een voorspelling over de afloop van de procedure. Een bij wijze van overgangsregeling toegekend keuzerecht op grond waarvan ongelijke behandeling van mannen en vrouwen na 17 mei 1990 voortduurt, houdt over diensttijd vanaf 17 mei 1990 geen stand onder art. 119 EG-Verdrag (Hof van Justitie EG 28 september 1994 (Smith/Avdel) en Hof van Justitie EG 28 september 1994, JAR 1994, 253 (Van den Akker/Shell Pensioenfonds); zie met betrekking tot overgangsregelingen mijn bijdrage *'Meer duidelijkheid voor deeltijdwerkers en over het overgangsrecht* in *Reflector* 1995 (nr. 1) blz. 13-16; vgl. voorts P.M. Siegman, *Gelijke behandeling van mannen en vrouwen in aanvullende pensioenregelingen*, serie Pensioenwijzers nr. 2, FED. 1994, blz. 36-37 en 56-57). Hieruit leid ik af dat aan de overleden werkneemster een over diensttijd vanaf 17 mei 1990 berekend weduwnaarspensioen had moeten worden toegekend. Ik neem aan dat het weduwenpensioen dat mannelijke deelnemers aan de betreffende pensioenregeling ontleenden over alle diensttijd tot de pensioendatum werd berekend. Op basis van die veronderstelling dient hen een weduwnaarspensioen te worden toegekend dat conform het toepasselijke pensioenreglement wordt berekend over de deels fictieve diensttijd van zijn overleden echtgenote vanaf 17 mei 1990 tot de pensioendatum die voor mannelijke werknemers gold.

W.P.M. Thijssen